

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

STEVNS FYR

STEVNS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

23.01.2012
Mia Kroer Ræbild
16/02465

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Stevns Kommune
Fyrvej 2, 4660 Store Heddinge
Stevns Fyr
F. 1932. Udv. 2002.
*Stevns Gamle Fyr bestående af
kridtstens-bygningen med den
halvrunde fyrlyanterne (1816-18 af P.
de Løvenørn) og den nyere
tilbygningsamt det nyere fritstående
kridtstensfyr (1877-78) nord herfor.*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Stevns Fyr ligger cirka 50 meter fra kanten af Stevns Klint, som rejser sig 40 meter over havoverfladen. Umiddelbart syd for fyret ligger et ældre fyr samt fyrmesterboligen.

Fyret er et anduvningsfyr med tromlelinse. Det er et rundt 27 meter højt tårn, hvis grundplan har en diameter på cirka 7 meter. Tårnet er svagt konisk således at diameteren på omgangen er cirka 5 meter. Det er opført af kalkstensblokke og overfladebehandlet med kalk. Soklen og omgangens afdækningssten er af granit. Omgangen omkranses af et højt jerngelænder. Under omgangen er en profileret gesims af formhuggede blokke, ligesom en sådan formidler overgangen mellem basen og tårnet. Under gesimsen er en krans af taktfaste blændinger. Lanternen består af trekantede, plane glas i metalsprosser og øverst et klokkeformet kobbertag. Hoveddøren er en tofløjet fyldingsdør med halvrundt overvindue, og over denne sidder Christian den IX's monogram med årstallet 1877. Vinduerne er smalle, sprosseopdelte, etrammede vinduer.

Inde i tårnet snor en granittrappe sig mellem ydermuren og en hul, muret kerne. I lanternen sidder den originale linse på den samtidige støbejernsbasis. Ligeledes er den originale urværksteknik til at dreje linsen bevaret og anvendes stadig som reserve for den nyere, elektrisk drevne motor. Fyrteknikken er af fransk fabrikat, hvilket fremgår af en messingplade med inskription.

Fyrmesterboligen består af en høj længebygning opført i kalksten med teglhængt heltag og forhøjede gavle samt en grundmuret tilbygning med afvalmet tag. Begge bygninger har sort sokkel og står overkalkede med muret gesims, mørkegrønne døre og vinduer. Vinduerne er torammede, hver med tre ruder og der er sålbænke af kobber. En granittrappe med jerngelænder fører op til hoveddøren,

Stevns Fyr ligger med et nyere militært anlæg foran.

Fyrmesterboligen med Stevns første fyr, der kunne ses fra Runde Tårn i København.

som er en tofløjet fyldingsdør, mens de øvrige døre er enfløjede døre med og uden fyldinger. Tagrender og nedløb er af zink. Østgavlen har kraftigt affasede hjørner og midt på gavlen sidder en lille halvrund bygning, der oprindeligt rummede fyret. Soklen står på en halvrund, aftrappet base af kalksten. De store glasfelter sidder i smalle, rødmaledede jernsprosser og brystningen er af granit. Den spinkle tagrende og nedløbene er af kobber, ligesom det kuplede tag er beklædt med kobberplader.

Indvendigt består fyrmesterboligen af to forskellige niveauer. Den østre del, den gamle bolig, ligger over en høj kælder, mens den vestre del ligger i niveau med terrænet og består af en dobbelthøj maskinsal. Tilbygningen derimod er indrettet med to etager. I den østre del er størstedelen af en ældre planløsning bevaret med mindre rum og en gang langs nordsiden. En ældre trappe fører op til tagetagen, der er indrettet med værelser i gavlene og den midterste del står med understrøgne tagsten. Som et kuriosum er der i den vestre ende en lem i gulvet, hvor en kvartsvingstrappe fører ned til et rum med vindue, men ingen døre. Generelt er det indre kendetegnet ved en ældre materialeholdning.

BYGNINGSHISTORIE

De første fyrtårne i Danmark blev opført omkring 1750. Det første fyr på Stevns blev opført i årene 1816-1818 oven på Stevns Klint, hvis højde sikrede, at fyrets signaler kunne ses fra lang afstand. Derfor var det første fyr blot opført som en halvrund tilbygning for enden af fyrmesterboligen. Fyret og fyrmesterboligen blev tegnet af arkitekten Poul de Løvenørn, der også stod bag Tunø Fyr, Sprogø Fyr og Christiansø Fyr.

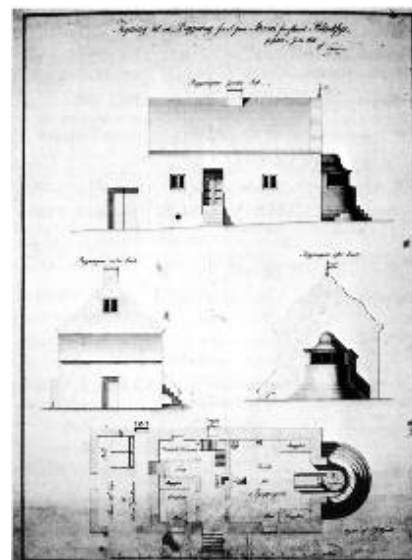
På opførelsestidspunktet var fyret et af de mest moderne i Europa, idet fyret havde et roterende spejlapparat, som var epokegørende nytænkning i datidens fyrteknik. Stevns Fyr var blot det andet fyr i Danmark med denne teknik, som man brugte, hvor der var størst trafik. Det blinkende lys gjorde, at datidens store nye dampskibe kunne adskille Stevns Fyr fra Falsterbo Fyr på svenskekysten. Der blev i alt skabt otte af disse roterende spejlfyr i Danmark. I løbet af 1800-tallet blev fyrmesterboligen udvidet.

Trafikken i Østersøen tog til, og det blev nødvendigt med et større og kraftigere fyr på Stevns. I årene 1877-1878 blev der derfor opført et 27 meter højt fyr, bygget i kridtsten fra klinten. Efter indvielsen af det nye fyr i 1878 tog man det gamle fyr ud af brug.

Teknikken i dette nye fyr var et roterende linseapparat, der oprindeligt fungerede som et urværk med lodder, som skulle trækkes

Stevns Nye Fyr nord for Fyrmesterboligen.

Tegning til Stevns første fyr, opført 1816-18.

op, men i 1900-tallet blev dette drivværk udskiftet med en elmotor, idet man dog bibeholdt urværket, der så kunne bruges i nødstilfælde.

I begyndelsen var fyrets lys levende og baseret på petroleum, men dette blev ændret i 1927, hvor der blev installeret en elektrisk pære. Fyret er nu fjernstyret og blinker med et langt blink hvert 25. sekund.

Oprindeligt var der tilknyttet mange mennesker til fyret, og på den tid var folkene på fyret "finere" end bønderne. Foruden fyrmesteren og hans familie var der også en fyrassistent med familie, som boede i boligerne, der lå omkring fyret. Kun fyrmesterboligen er bevaret.

I 1903 fik fyret påbygget et maskinhus. Dette hus blev sidenhen fjernet og boligerne blev nedlagt. Maskinsalen blev i stedet indrettet i fyrmester-boligens vestre del.

Indtil 2009 var Stevns Fyr ejet af Farvandsdirektoratet, hvorpå Skov- og naturstyrelsen overtog bygningerne. Stevns Kommune lejer bygningerne og har åbnet dem for adgang. Der arbejdes med planer om at skabe Stevns Fyrcenter med udstillinger om historien og naturen omkring klinten.

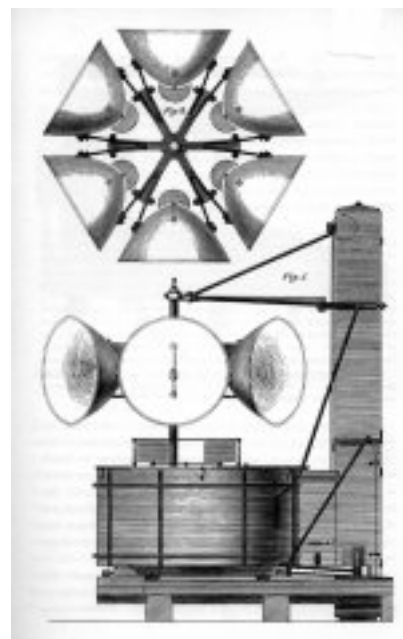
Stevns Klint og Stevns Fyr har længe haft strategisk betydning i forhold til forsvaret af Sydøstsjælland. Således var der befæstningsanlæg med skanser og kanoner i 1700-tallet, og skansen blev fortsat anvendt under Englandskrigene i begyndelsen af 1800-tallet. I 1901 anlagde man en raketredningsstation ved fyret med fast kystvagt. I 1928 blev dette fuldt op med etableringen af en radiopejlingsstation på fyret, og i slutningen af Anden Verdenskrig etablerede den tyske besættelsesmagt en flyledelsesstation.

Under Den Kolde Krig etablerede flyvevåbnet eskadrille 543 med raketter og radaranlæg for at holde sig orienteret om Warszawapagtens militære operationer i indsejlingen til Østersøen og som forsvar mod en eventuel aggression.

Efter Den Kolde Krigs afslutning var behovet for militær tilstedeværelse på Stevns ikke længere til stede, og eskadrille 543 blev nedlagt i 2002. Dette medførte, at adgangen til området omkring fyret atter blev åbnet for offentligheden.

KILDER

da.wikipedia.org/wiki/Stevns_Fyr
fyrtaarne.dk/stevns.html

Roterende lampesystem monteret på Stevns fyr i 1818.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Stevns Fyr knytter sig til beliggenheden på kanten af Stevns Klint, hvor det markerer overgangen mellem det flade landbrugsland, den stejle klint og havet.

Endvidere er der miljømæssig værdi i det samlede bygningsanlæg med det nye fyr og det gamle fyr på fyrmesterboligens østgavl, der danner et lille kulturmiljø omkring fyrfunktionen.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Stevns Fyr knytter sig til fortællingen om, hvordan anduvningsfyrene blev højere i løbet af 1800-tallet, idet de blev designet til at kunne ses over større afstande samt til udviklingen af inventaret og det tilhørende maskineri. Dette kommer til udtryk i det gamle lave fyr og i det nye fyr med inventar, herunder linseapparatet og den bevarede urværksteknik til at dreje linsen samt i maskinsalen med inventar i den vestre ende af fyrmesterboligen. Endvidere har Christian den IX's monogram med årstallet 1877 på tårnets nederste del værdi, idet opførelsesåret og den daværende konge fastslås.

Endvidere er der kulturhistorisk værdi i den bevarede fyrmesterbolig, som fortæller om vigtigheden af, at fyret var bemandedt dag og nat samt om det minisamfund, der derfor opstod omkring fyret ved opførelsen af tjenesteboliger.

Hertil kommer, at man under kalklagene kan fornemme, at bygningerne er opført i rå kalksten der har en karakteristisk størrelse, hvilket fortæller at også Stevns Fyr og Fyrmesterboligen er opført i den lokale kalksten, der blev brudt i herregården Gjorslevs brud i Stevns Klint.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Fyrets arkitektoniske værdi knytter sig til dets monolitiske udtryk med den kalkede overflade og de små vinduesåbninger, der følger trappens forløb. Hertil kommer den runde grundplan og den let koniske form, der sammen med den høje base underbygger tårnets monumentale fremtræden. Bygningen er rationel og nøgtern i sit udtryk, idet udsmykningen begrænser sig til kordongesimsen og de taktfaste blændingsfelter under hovedgesimsen. Yderligere er der arkitektonisk værdi i kontrasten, som opstår ved den forfinede lanterne med klokkeformet kobbertag, der kontraherer det tunge murværk nedenunder.

Fyrlanternen er kun hævet ganske få meter over jordniveau.

Hertil kommer tagets nøje bearbejdede afvanding i form af små nedløbsrør, der følger lanternens skrå sprosser for at løbe hen over granitbrystningen i de dertil beregnede, nedhuggede riller, som er gentaget i omgangens granitgulv.

Indvendigt er der arkitektonisk værdi i den enkle grundform med en spindeltrappe af granit, der snor sig mellem ydermuren og den hule, murede kerne. Hertil kommer vinduesåbningernes affasede lysninger og den traditionelle, enkle materialeholdning i granit, stål, træ og kalk.

Fyrmesterboligens arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til hovedlængens enkle bygningsform med gesims, forhøjede gavle, næsten ubrudt heltag, skorstenspipe i rygningen og kraftigt, affasede hjørner. Hertil kommer fyrlanternen med alle detaljer, herunder den aftrappede base, brystningen af granit, de smalle jernsprosser, den spinkle tagrende og nedløb af kobber samt det kuplede kobbertag. Endvidere er der arkitektonisk værdi i den arkitektoniske og materialemæssig ensartethed mellem tilbygningen og hovedlængen.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til hovedlængens to forskellige niveauer, der udefra er aflæseligt i vinduernes placering i forskellig højde og som vidner om, at hovedlængens østlige del er en senere udvidelse. Endvidere er der værdi i den bevarede del af den ældre planløsning samt den traditionelle materialeholdning med trægulve, pudsede vægge og lofter samt i lanternens tilpassede, kuplede bræddeloft. Endelig er der arkitektonisk værdi i bygningens tykke mure og vinduesåbningernes, til tre sider, skråt affasede lysninger, der dermed trækker en større lysmængde ind i rummene samt i de ældre bygningsdetaljer, herunder fodlister, fyldingsdøre, greb og gerichter samt den snoede trappe til loftet.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I fyrets ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til tårnets runde grundplan og let koniske form med sparsomme vindueshuller, høj base og lanterne med klokkeformet kobbertag samt alle detaljer, herunder gesimser, ældre vinduer og døre, taktfaste blændingsfelter, nedløbsrør, afvandingsriller og monogram. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning med overkalkede kalksten.

I fyrets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den enkle grundform med granitspindeltrappen og den hule, murede kerne samt vinduesåbningernes affasede lysninger. Hertil kommer den traditionelle og enkle materialeholdning i granit, stål, træ og kalk.

I fyrmesterboligens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til de enkle bygningsvolumener med fyrlanterne og alle detaljer,

herunder gesims, forhøjede gavle, næsten ubrudt heltag, skorstenspibe i rygningen, affasede hjørner mod øst, aftrappet base, granitbrystning, smalle jernsprosser, kobbertagrende og -nedløb samt det kuplede kobbertag. Hertil kommer de ældre vinduer og døre samt den traditionelle materialeholdning med overkalkede kalkstensmure.

I fyrmesterboligens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den bevarede del af den ældre planløsning med forskellige niveauer, og bygningens tykke mure med affasede vinduesåbninger. Hertil kommer de ældre bygningsdetaljer og den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.